

Schrijven als proces. Technieken om gegevens te verzamelen.

1 mei 1987

Auteur: Paul Tack

Volume: 17

Nummer: 3

Pagina's: 138-151

Documenten

- [vonk_jrg17_027.pdf](#)

schrijven als proces technieken om gegevens te verzamelen stel je maar eens in de plaats van zo n jongen of meisje je zit voor enkele vellen blank papier je krijgt een titel op en de opdracht om binnen de 120 minuten over het opgelegde thema twee of drie a4 tjes te vullen met een zinnig stuk proza en daarbij weet je dat daarvan je selectie voor een betaald baantje afhangt enkele titels van vergelijkende examens bij de aslk van de laatste jaren 25 05 75 is het beter naar het verleden te blikken dan naar de toekomst 2 3 pp 21 02 76 welke zijn de voor en nadelen van de reclame 5max 3 pp 19 11 77 wat denkt u over de golf van geweld waarmee de wereld thans geconfronteerd wordt 2 3 pp 16 05 81 heeft de radio nog een rol te vervullen naast de tv max 40 r 07 10 79 voortstuderen heeft geen zin wat denkt u daar over min 2 max 3 pp hoe bereiden we onze leerlingen voor op zulke examens men kan opwerpen dat ons onderwijs niet vanuit vergelijkende examens gestuurd mag worden akkoord maar het belang van zo n vergelijkend examen poets je ook niet weg we kunnen de vraag ook anders formuleren hoe kunnen we in de lessen nederlands voor de leerlingen zinvol schrijf onderwijs aanbieden dat hen tevens van de nodige instrumen ten voorziet om zulke proeven succesvol te doorstaan daartoe moeten we overstappen naar een schrijfonderwijs dat ook nog oog heeft voor het schrijfproces en de schrijf situatie m a w we mogen de leerlingen niet zo maar een titel opgeven met de opdracht daar thuis alleen twee of drie a4 kantjes over vol te schrijven het zou aanvanke lijk zelfs nooit mogen voorkomen dat leerlingen een schrijftaak thuis alleen moeten klaren ze moeten zich onder het oog van de meester kunnen oefenen in de vele deelvaardigheden technieken en strategieen die in het schrijfproces een rol spelen in wat volgt schetsen we een geidealiseerd chronologisch model van het schrijfproces daarna worden enkele technieken voorgesteld die de leerlingen kunnen helpen bij het zoeken naar gegevens voor hun teksten 1 3 8 vonk 1987 17ae jg nr 3 1 het schrijfproces wat is de ideale logische chronologische opeenvolging van de fases in het schrijfproces op basis van onderzoek konden hayes en flower in de schrijfsituatie drie sectoren en in het schrijfproces drie fases onderscheiden en de organisatie van elke fase schetsen tij-

dens het klaren van een schrijfklus bevindt de schrijver zich in een specifieke situatie waarin drie sectoren te erkennen zijn zijn schrijftaak zijn lange termijn geheugen en het schrijfproces zelf de spanning van de schrijftaak ontstaat uit een vaag idee over het ontwerp het doel van de tekst de inschatting van het publiek en de reeds geproduceerde tekst in het lange termijn geheugen liggen losse gegevens opge slagen en stofschemata over vele onderwerpen en brokken realiteit maar ook ideeën over de fases van het schrijf proces over de organisatie van de schrijfklus over tekst structuren en over reacties van lezers in het schrijfproces zelf worden drie fases onderscheiden de planning de vertaling de correctie de planning omvat hoofdzakelijk drie taken het genereren van ideeën en vinden van gegevens het organiseren van het gegenereerde het beoordelen aan de hand van aangepaste criteria van het nut en de bruikbaarheid van de ideeën voor het doel van de tekst de vertaling daarin wordt aan de ideeën in woorden en zinnen gestalte gegeven tijdens de correctie wordt de tekst onderzocht op nauwkeurigheid en samenhang van de ideeën en proeflezen op fouten tegen de taalconventies ook het overzicht van bereiter de eens oh zo verguisde van de ontwikkeling van de schrijfvaardigheid werpt licht op de fases van het schrijfproces het schrijfproces is volgens hem een cognitief gebeuren dat zich op vijf niveaus afspeelt 1 de ervaren schrijver beschikt over een batterij totale handelingsstructuren en een voorraad omvattende organisatiepatronen hij weet wat hij moet doen hoe in welke volgorde en volgens welke criteria hij zijn reeks keuzes tijdens het schrijfproces moet sturen 2 daaruit kiest hij het aangepaste genre schema en de nodige beheersingstechnieken 3 binnen dat kader kiest hij de geeigende stofschemata of communicatiepatronen bepaalt hij register en tonaliteit 4 hij weet hoe en waar hij de nodige inhoudselementen kan vinden of beschikt over de nodige oplossingsmethodes 5 daaraan past hij dan zijn taalmateriaal aan 139 op al deze niveaus zijn de leerlingen gehandicapt op alle niveaus hebben zij hulp nodig moeten ze geleid worden en geoefend is het te verwonderen dat leerlingen er zo vaak de brui aan geven of dat hun inspanningen zich maar op een niveau toespitsen het niveau dat onmiddellijk resultaat oplevert zin na zin het blad met inhoudselementen vullen het onderscheiden en scheiden van verschillende fases in het hele proces werkt voor de schrijver als een duidelijke stafkaart voor de wandelaar op elk ogenblik weet de schrijver waar hij zich bevindt welke richting hij uitmoet hoe ver hij reeds gevorderd is welke de kortste en de veiligste weg naar het doel is de schrijver weet op elk ogenblik waar hij mee bezig is de schrijftaak wordt overzichtelijk en beheersbaar controle onderweg wordt mogelijk correcties zijn geen ramp meer maar behoren tot de normale procedures ook voor de leraar is de opdeling van het schrijfproces in verschillende fases didactisch interessant hij heeft handvatten hefboomen inrijpoorten om greep te krijgen en invloed uit te oefenen op het worstelen van de leerlingen met hun schrijfofdracht het laat toe de verschillende wordingsfases te onderscheiden van elke fase de specifieke technieken eisen en problemen te leren kennen maar ook de mogelijkheden te onderkennen en zo de leerlingen gerichte en specifieke aanwijzingen te leiden strategieën aan te leren en ze bij afdwalen bij te sturen dit opstel handelt verder alleen over technieken en strategieën om stof om inhoud om gegevens te vinden veel leerlingen hebben

daar de grootste moeite mee vooral als men eist dat ze ervoor zorgen dat de inhoud van hun teksten belangwekkend is nieuwswaarde bevat exact volledig genuanceerd en controleerbaar is 2 weten waarover te schrijven er zijn veel technieken om aan gegevens te komen de keuze die de leraar maakt hangt af van het doel dat hij na streeft toch dachten wij dat de leraar zijn leerlingen met een grote verscheidenheid aan technieken moet laten kennismaken opdat ze zelf kunnen kiezen wat bij hun aanleg past in de concrete situatie van de les zal de keuze van de leraar afhangen van het doel dat hij op dat ogenblik nastreeft het vinden van een zinvolle inhoud hoeft niet steeds de taak te zijn van de individuele leerling 140 als de leraar wil dat de leerlingen leren nadenken en tegenover een grote hoeveelheid complex en tegenstrijdig materiaal hun eigen standpunt bepalen in een samenhangende ideeënconstructie dan geeft hij best zelf een verzameling van tegenstrijdige teksten rond een actueel thema b v veiligheid op de wegen kernbewapening emancipatie drug bestrijding apartheid reclame gastarbeiders roken en kanker als de leraar wil dat de leerlingen een flink doortimmerd betoog leren opbouwen dan is een grondige kennis van het thema onmisbaar die kennis moet aan het schrijven vooraf gaan dan hoort een uitvoerige door lectuur voorbe reide discussie vooraf te gaan eerst kort individueel ideeën noteren of standpunt innemen dan in groepen van 6 8 van ideeën wisselen daarna klassikale discussie het thema hoort dan wel dicht bij hun leven te staan wel of geen drankenautomat op school wel of niet roken op de speelplaats wel of geen klasfuiven toch zal de leraar moeten uitzien naar gelegenheden om de leerlingen te oefenen in het zelfstandig vinden en verzamelen van gegevens over een bepaald onderwerp dit is een normaal functionele vaardigheid die niemand kan missen er zijn globaal genomen drie bronnen van informatie jezelf de anderen teksten 2 1 je eigen bron abc sleutel tot de hartewensen waarover kun e j schrijven j vind j je niet zo dadelijk j een geschikt 8 thema geen nood het abc speelt p ehbo schrijf schrijf p op een blad alle letters van het alfabet onder elkaar langs g de kantlijn schrijf kantlijn schrijf j bij elke letter een woord dat met die letter begint klaar p overloop je lijstje kleur alle woorden die je wel jj aanspreken p en jijjou jo een j doen rinkelen probeer die woorden te groeperen g p onder een kopje pj te vangen g onder een thema lukt het jje niet er een thema uit halen dan herbeging met jej abc sleutel 2 2 creatieve chaos inbraakpoging in je eigen schatkamer in egeheugen g g liggen 8g ontelbare ervaringen 8 en overpeinzingen opgeslagen als in een goede bewaakte schatkamer te goed g bewaakt soms want je j raakt er niet zo naar binnen en een leegg blad papier pp is geen g bruikbare sesam open u daarom p eenaar trucs die1 je helpen ae in te breken in je eigen j g geheugen g g en 141 de alfabet truc nogmaals probeerj g de abc sleutel zoals daarnet maar nu zoek je alleen naar woorden die iets met ej thema te maken hebben de olifant truc je schetst uit de losse hand royaal de omtrekken van een olifant of enig8 ander lievelingsdier g o p elk lichaamsdeel noteer jej een woord i v m jej onderwerp onder de tekening g schrijf je waarom 1je net op j j dielaats dat woord schreef dieplaat deze truc kun j je ook gebruiken om orde in je g en j materiaal te brengen of om het materiaal datj je reeds ee hebt vanuit een vernieuwdeg ezichts hoek te bekijken j de lijstjes tru lijstjes truc 7 schrijf j een willekeurig g woord oo d op p daaronder schrijf je netjes j j j onder elkaarr

elk el woord o dat je j reu te binn en schiet zonder jej af te vrageng en of dat wel iets mete j thema te maken heeft elk woord is goed g werk vlug g denk niet na no- teer r alles a woorden hebt tot jej eenvijftien j toch mocht stilvallen of als je oaals je j vijftien j woorden hebt overloopp dan1p je lijstje ik er een oo woord d u uit datj je inspiratie p g geeft schrijf j het h weer en rechtsj begin g zo een nieuw lijstje dat kan je zo een herhalen p aarmaal aal e tot je oordeelt j voldoende materiaal te hebben een voorbeeld hout bank les leraar rapport p vakantie vakantie zon reizen zee trein vrienden landschappen landschappen gezellig 9 bruggen vee water weide zand ruiters alpen zonsondergang schommelen heimwee wachten thuis moeder j jes p je kan de lijst lijstjes op drie manieren maken k telkens j e bedenkt te volledig gvrij een nieuw woord vrij j e bedenkt een nieuw woord maar steeds uitgaande8 van het eerste woord van e j lijstje e bedenkt een nieuw woord je maar telkens uitgaande d ma g van het laatste neergeschreven g woord in je j lijstje de harmonica truc misschienj schrikken die lijstjes e j wat af da dan kan je ook op p de vol 8 ende manier te werk gaan 8 schr2 schrijfjop fmidden o de lijn een woord j twee li schrijf j nen lijnen lager 8 linksk en rechts een ander woord dat je je in valt weer twee lijnen j lager g schrijf schri je nogmaals jf j 8 onder elk woord twee wo- orden links en rechts neem dan de twee uiterst linkse woorden 142 samen waaraan doen ze jje denken noteer twee lijnen 8 lijnen lager zo ga je het hele lijnt- je af en dan werk je zo jj woordenpare met de woorden aren van die nieuwe n lijn j tot jej weer op p een woord uit komt n u maak jej met je j eerste en laatste woord een zin of kort verhaaltje verhaaltje een voorbeeld verderop volgt p de woorden- ster midden ine j blad schrijfjejeen woord links en rechts erboven en links en rechts eronder schrijf je j woorden waaraan je j nu denkt zonder eropp te letten of die welassenp bijjj je onderwerp p bij j elk nieuw woord schrijf j j je zo weer links en rechts erboven of eronder twee nieuwe woorden zo doe e 1 tot het blad vols- taat kleur dan die woorden die je j aanspreken p verbind ze met pijlen pj en breng g ze samen in zinnen en nurobeer p je j daaruit ideeën voor je j thema te vinden 2 3 van alle hout pijlen maken met alle woorden dieje 1 nu wata in het wil de weg g noteerde ga je nu werken g j zeaan g e helpen j p om ideeën over je onderwerp j f te vinden je gebruikt g elk woord als een startblok om over e j onderwerpf na te denken om verschillende facetten van e j onderwerp p te ontdekken of af te tasten bij j elk woord bedenk je een mening g verzin j je een verhaalt j e noteer j e een in- val stel je vra j en s maar nu steeds rechtstreeks in verband met e 1 onderwerp p die startwoorden oe t jej ietniet letterlijk nemen j je j mag g ze vrij e 1e pruiken hun enige g taak is bij j jou vragen jou 8 invallen ideeën over j e onderwerp p los te weken elke bruikbare idee die bijjjejopkomt p is wel kom een voorbeeld weer paarden jas j natuur mest nn warm ara p p lu n i oe compost bescherming biolo- gisch 9 tuinieren het weer is erg g belangrijk g j als j je biologisch g wilt tuinieren stel datje over reclame wilt schrijven j hoe kunnen de woorden uit dit harmonica voorbeeldin spi inspireren eren weer in reclamespots p is het steeds mooi weer de zon schijnt j de mensenzijn zijnblij blij en opgewekt pb alles wordt onder uitzon es derli gunstige jkg g omstandigheden g voorgesteld g 143 p paarden paarden p ko- men vaak voor op p reclamefoto am s milieu mi r e ie v eend lijk j paarden p en ruiters weelde welstand goed g leven vrije j tijd jgoede g smaak kopen p wat je j

wenst vooral het beste j as de kleren maken de man de reclame en de verpakking p g maken hetrodukt p alles wordt verleidelijk verleidelijk verpakt p in mooie vormen en kleuren paraplug doet de regen vergeten g sluit de regenuit reclame ver gen bergt g zwakke of negatieve g kanten en ggebreken 2 4 werken volgens het boekje de voorgaande technieken hadden tot doel een ruime verken ning van het thema in de breedte de volgende technieken zijn meer inhoudelijk gericht van aard we kunnen enkel een schematische voorstelling van enkele technieken geven je kan jezelf vragen stellen over het thema via het topisch vragensysteem topische vragen positief negatief bekeken wie doet ondergaat het wat beschrijving kenmerken soorten wat hebben ze gemeen hoe worden ze onderscheiden waar exact overal bepaalde plaats ver nabij hoog laag wanneer exact altijd soms vaak zelden vroeger nu later te vroeg te laat op tijd kort lang hoe begin einde het is het makkelijk moeilijk welke omstandigheden i helpen verhinderen 144 oorzaken rechtstreekse onrechtstreeks niet wel weg te nemen gevolgen voordelige nadelige wel niet te voorkomen te voorzien of onbekend waarom wel niet aanvaardbare redenen of motieven altruistische egoistische edele of laaghartige i he is essentieel dat je de vragen het g niet in deze abstracte vorm stelt daarom wordt elke vraag g best ingeleid g verhaaltje dat door een kort verhaaltje vraag8 in een concreet kader pplaatst tagmemic ta memics benadert het thema vanuit ectieven verschillende perspectieven p p als een verzameling g losse zelfstandige 8 elementen p laats deze losse elementen in een ontwikkelingsverloop 8 p p laats ze teen 8 de achtergrond h van een bredere context een voorbeeld je schrijft j over het geweld g in de sport p in welke vormen uit zich diteweld 9 in welke sporten in welke landen zijn speciale sportmanifestaties 7 p p meer dan andere 9 evoeli9 doet iedereen er aan mee is het altijdj zo geweest g of wordt het erger g hoe was het vroe ger is de maatschappijpp buiten dessport i zo vredelievend liggen 99 daar soms oorzaken voor het geweld in de sport synectics y alles op pj jezelf 1j jij bent het zelf je j p g zelf 8 pleegt geweld ed of 1 e ondergaat g het zelf je bene erbij erbij betrokken zelf of via een familielid of vriend maak er iets ergg concreets van het gebeurde g jouw in jouw p tijdens dorp tijdens schoolmatch ve r het e om in een fantasie objectj en laat het evolueren jej magb zelf best de held van het verhaal zijnj die het geweld g aanvoert of bestrijdt bestri j het na ievelin9 ens pel j je bent de nateveling g die alles slikt en verdedigt g alles aanvaardbaar maakt argumenten b p pro zoekt gunstige 8 omstandighe g omstandi he redelijke j en nuttige h doelen aansluiting zoekt bij j eigeng milieu huis wijk j klas inelig j ksoorti 8 e domeinen overeenkomsten zoekt gemeenschappelijke 8 pp j waarden ervaringen g veronderstellingen g pproblemen 145 het twijfelspel twijfels el stelt bijj alles vrageng zoekt spijkers pj op p laag water zoekt uitzonderingen g tegenstrijdigheden vindt negatieve g omstandigheden g of gevolgen g g bedenkt negatieve g facetten p andere minder een edele uitleg motivering g mo ing ooferklar in verklaring g te bedenken het manipulatiespel toevoe9 en weglaten 9 t verplaatsen p jeroberp p het thema anders voor te stellen isoleer via analyse y de relevante kenmerken maak een lijstjelijstje van verschillende aspecten p facetten factoren elementen componentenp bedenk g rens evallen wat blijftblijft zijessentiele kenmerken zijn bedenke li g j ksoorti ge g gevallen of situaties wat blijft j gelijk g j en wat verschilt stel

afwijkende j gevallen 8 voor en doe hetzelfde construeer met het materiaal dat je nu vond een ideaal model r breng n verschillende situatie wat gebeurt g dit in g met de e kenmerken me merken elementen of met de situatie verander een n ken r mek wat g gebeurt met derest est van de kenmerken elementen koppel pa alle elementen aspecten n as ecten a tot tweetallen welke we ke tweetallen zijn j wel niet mogelijk wiskundige g technieken tel op trek af deel vermenigvuldig vormen paren meetkundig e technieken maakroter 8 kleiner dikste dunste plaats voorste achterste bovenste verwissel vanlaats p 2 5 in het harnas van een systeem kneuper stelde in ccc een systematische heuristiek voor waarmee de leerlingen van de hogere jaren wel vertrouwd gemaakt moeten worden wie deze heuristiek beheerst vindt er een erg krachtig instrument in om op korte tijd een vrij groot betekenisveld af te tasten element als een in een in contrast systeem systeem beschouw het beschouw het thema s thema als ontleed in scheid als deel van een i ee geheel bare elementen groter geheel t hoe te onder l scheiden van wat zijn de com wat zijn de compo a geli j kaardige popenten nenten van het gro objecten of ter geheel i s 1 46 t1 hoe zijn de com ponenten tot elkaar hoe zijn deze compo i geordend relaties nenten georganiseerd t o elkaar si hoe is dit systeem ci gestructureerd h dlbeschouw het als een als n dyna als samengesteld dynamisch deel van y misch proces uit verschillende groter geheel krachten n i hoe ontstond hoe ontstonden hoe ontstond het groeide het werken de delen groter geheel a hoe verandert hoe zal het in de hoe verandert het het voortdu toekomst werken voortdurend rend ilhoe zal het veranderen werken hoe zal het in de iin de toe de verschillende toekomst evolueren evolu krachten in ver sleren schillende snelhe den c welke kenmer l welke invloed heeft hoe beïnvloeden de ken onder de verandering van veranderingen in het f3scheiden dit een deel op het grote geheel het proces van geheel delen deel gelijkaardige hoe verandert de hoe beïnvloeden de structuur van het veranderingen in het i systeem kleine systeem het grote systeem hoe evolueert de structuur van het grote geh 3 spreken is goud als de leerlingen zich voldoende op het thema hebben ge orienteerd op basis van eigen kennis van het onderwerp dan kunnen ze hun stofkennis aanvullen met gerichte ge spreken dan zijn ze zich bewust van wat ze niet onvol doende of onnauwkeurig weten ze kunnen nu mekaar vragen stellen in tweetallen mekaar over het onderwerp uithoren waarbij ze zich laten leiden door enkele van de hoger vermelde technieken in groep kunnen ze mekaar uitdagen aan elk lid van de groep stellen de anderen vragen over zijn thema de leerlingen trekken op enquête of interview met een stel degelijk voorbereide vragen ze kunnen bij collega s leraars deskundigen gewone burgers terecht 147 4 hoe aan exacte gegevens komen het siso systeem je hebt het betekenisveld van ej thema voldoende verkend je j hebt reeds heel wat ideeën verzameld toch blijft j er vaak nog een g opgave pg op je j wachten zijnjje-jgegevens gg wel volledig g voldoende exact en p recies en hoe kom je j aan exacte gegevens gg over jej onderwerpp dat moet je j in gedrukte g bronnen zoeken je hebt drie mogelijkheden g j e kent de naamj van een schrijver over het onderwerpp j e kent een titel van een boek over jej thema j e zou niet weten waar jje iets zou kunnen vinden a je kent auteur en of een titel dan hebej het gemakkelijk 8 j je jp raadpleegt de kaartenbak op auteurs of op p titels zo vind je j vast een boek b je

hebt meer nieuwsgierigheid dan wijsheid z j weet van j je onderwerp p estaat e nkele vage indrukken alleen dat het bestaat wat algemeenheden 8 meer niet kijk dan zeker even rond in het naslagwerken gedeelte g g van de bibliotheek daar staan algemene gjaaroverzichten en vakencyclopedieën jaaroverzichten repertoria p tijdschriften tijdschriften lees in elk geval p gg een encyclopedie en volg de verwijspijltjes c je hebt nog niet voldoende exacte gegevens i dan biedt het siso systeem y je j uitkomst in het siso systeem y is ons hele kennisbestand op systematische y wijze geanalyseerd wijze 8 y en opgedeeld pg en zo verbrokkeld over vele trefwoorden de siso catalogus is in elke bibliotheek te vinden het bevat twee delen een systematisch y gedeelte g en een alfabetisch gedeelte g je begint g in het alfabetische gedeelte g van de catalogus g te zoeken bij het trefwoord van je bij j thema vind je j een nummer het siso nummer verwijst dat voor alle bibliotheken in België hetzelfde is dit nummer verwijst j naar rekken met dat nummer waar j de boeken over je j thema zal vinden 2 je hebt je trefwoord gevonden g je hebt een siso nummer ren niet y meteen naar de rekken maar sla nu het systematische gedeelte van g het register 8 o p bij je j nummer en lees wat daar staat boven en onder 1 e siso nummer waarom zo zie e in g welk groter kader j je thema thuis hoort o t j je e situeert je thema in zijn j j juist juist en breder kader zo kun je j ook ok je j thema beter inperken p omschrijven en omschrijven en kun je j later je j inleiding ei in 8 stofferen stofferen je zal vaak verrast zijn j omdat je j niet et verwachtte j je thema in zo zo n kader te vinden ga maar na in welk 8 ezelschap zelfmoord elfmoord is onder ebracht gebracht 3 met deze wetenschap p en je j siso nummer stap p je naar de boekenrekken in het non fictioneel gedeelte 8 van de bibliotheek op het p siso nummer vind e j vast verschillende boeken 148 probleem niet elke zoektocht leidt onmiddellijk onmiddellijk catalogus naar een oplossing de catalogus en g woordenboek er staan niet alle woorden in stel dat je je trefwoord d booreilanden s is staat niet in de alfabetische het alfabetische catalogus hoe dat probleem p opgelost pg er zijn middeljes j enkele middeljes om uit het probleem p te raken bedenk een hoger g begrip p b v booreiland zoek bij 1 oliewinning 8 ofetroleum p hoe kom e j aan dat hoger g begrip g p b j je wilt wat te weten komen over e holografie j e weet wel die raree beelden b e den die wel en nx niet et bestaan die doodskop p j je je vingers j g s in de holle oogkassen g of neusgaten g kunt steken maar die j je toch niet voelt het staat niet in het alfabetisch register g je kan geen hoger g begrip g p bedenken k in een woon g verklarend woordenboek Oo denboek zoek j je polo holografie grafie en daar vind d j je het van driedimensionele afbeelding veverkrijgen krx en jg afbeeldingen g door reconstructie van lichtgolven z der hulpe van p a een ens nogg een beetje je fantasie en wat nadenken over en sen bren lichtgolven n eng je 1 tot o fotografie daar kan e j het siso nummer vinden dat verwijst j naar boeken met ge ge e yens over holografie g zoek het trefwoord van heteheel g voor sapporo pp zoek je j japan p sla er een woon g woordenboek op p na het geeft g vaak synoniemen y tegenstellingen en die kunnen j je verder helpen p raad lees g een synoniemwoordenboek y brouwerse u hetste 1 juiste oord word kijk ook hier even in welk kader die woorden staan of j anthierens woordwijzer ki 1 k in een beeldwoordenboek walters beeld woordenboek b v Frans en Nederlands voor scholieren is er een uitge-

breider g alfabetisch siso register g vraag vraa of de bibliotheek het heeft
waarschijnlijk staan in de rekken kke veel boeken over je j onder erp onderwerp
hoe nu tussen al deze boeken kiezen afgaande g p op de lieve j juffrouw het
snoezige g p poesje j p op de kaft of ej laten leiden door de dikte van het boek er is
beters als het een nederlands of vlaams boek is zoek het aar j van uitgave g van
het boek meestal vind e 1 dat opp het titelblad of onderaan op p de achterkant van
het titelblad of in het colofon helemaal achteraan in het boek raadpleeg p nu de
jeugd boekengids gjaar van het aar of het jaar j erna in de jeugd boekengids staan
drie registers 8 een hoofdwoordenregisterg of auteursregister g de auteur zoek j
je op o het hoofdwoord b v j h van dijk va dx j k zoek je jopp dx j k j h van dijk j h
van een titelregister g weer zoek je jopp het hoofdwoord de zomer van an de rode
wolf zoek je j op p zomer zomer een beperkt p zakenregister g dus opp onderwerp
p ook door dit register g van verschillende leergangen te raadplegen kan je e o op
het spoor p komen van informatie over e j thema elk register g wijst wijst je j door
naar een bespreking p g van het boek zo vind e j een korte inhoudsbeschrijving j g
van verschillende boeken die je j wou lezen 149 aanwijzingen over moeilijkheids-
graad en waarde van die boeken andere nuttige aanwijzingen nu kan je dus met
kennis van zaken kiezen tussen de verschillende boeken raadpleeg wel eerst het
lectuuradvies vooraan om al de afkortingen en symbolen juist te interpreteren d je
komt er nog niet uit vraag de bibliothecaris om hulp hij zal die graag geven 5 in de
klas ermee hoe die verschillende technieken aanleren hoe ze in de klas brengen ie-
mand pardoes in het water gooien om hem te leren zwemmen kan grappig zijn
maar wordt gevaarlijk als er niemand in de buurt is die goed kan zwemmen en
weet hoe een drenke ling uit het water te halen daarom zijn we voorstander van
het gericht aanleren van verscheidene technieken in verschillende situaties zo kun-
nen de leerlingen het topische vragensysteem leren beheersen bij de voorbereid-
ing van interviews of in improvisatie oefeningen eerst stellen ze mekaar om het
meest vragen over een thema met het lijstje topische vragen voor zich elke vraag
leiden ze in met een een zin verhaaltje om de vragen concreet te maken daarna
spreken ze in kleine groepjes onvoorbereid over een thema dat ze uit een pakje
steekkaarten trekken als de spreker stilvalt stellen de anderen vragen ieder heeft
het lijstje topische vragen voor zich als ze wat geoefend zijn krijgt ten slotte ieder
een beurt om onvoorbereid voor de klas te spreken over een thema dat hij zij uit
een pakje steekkaarten trekt men kan de leerlingen voorstellen om in competitie
per groep het meeste aantal vragen te bedenken bij een thema zonder de lijst voor
zich en elke vraag wordt ingeleid door een verhaaltje men kan ze vragen per
groep het hoogste aantal gegevens te bedenken bij een vraag als wat zou er ge-
beuren als er geen metaal glas baksteen water telefoon auto politie geld hout bes-
tond zijn weg vinden in een bibliotheek of in naslagwerken is niet zo eenvoudig
een goede oefening vonden we in moer 79 en 80 men stelt de leerlingen voor de
namen van auto s parfums cafes voetbalploegen zanggroepen te verklaren ook het
oplossen van een wedstrijd of van ge schreven quizvragen kan een welgekomen
gelegenheid zijn om de bibliotheek op te zoeken het schema van kneupper is zeer
bruikbaar als leidraad ten minste voor de gespreksleider in groepsgesprekken 150
over b v mode ontspanning zakgeld relatie ouderen jongeren onze opdracht was

een stuk te leveren over schrijven en vindingstechnieken we hopen met dit opstel aan deze op dracht voldaan te hebben we hebben duidelijk willen maken dat de leraar veel aandacht en lestijd moet besteden aan het aanleren van de specifieke deelvaardigheden van de verschillende fases van het schrijfproces de leerlingen moeten de fases kunnen onderscheiden om daardoor hun schrijfproces bewust te kunnen plannen en om zo ruimere aandacht te hebben voor de afzonderlijke taken van de schrijver ze moeten o a in contact gebracht worden met de verschillende vindingstechnieken en deze op een leuke manier kunnen inoefenen paul tack overwys 60 3180 westerlo bibliografie anthierens j wolterswoordwijzer synoniemen groningen wolters noordhoff 1986 brouwers l het juiste woord antwerpen utrecht standaard 1973 5de druk dekkers p e a uitstel van opstel p in het beste uit moer 1969 78 veghel 9 1980 ook in het beste uit moer 1969 73 veghel g 1973 elshout mohr m communicatiepatronen pa p een hulpmiddel bij het bestuderen van studieteksten in tijdschrift j voor taalbeheersing 9 5 1983 okt p 1 18 gregg l w e a cognitive 9 processes in writing 9 millsdale erl baum 1980 hubers g taalbeschouwing g pp 3 20 en moer in moer 1979 4 1980 5 p 12 18 kneupp er ch w revising w g the tagmemic g heuristic theoretical and pedagogical9 considerations in college composition p and communication 31 1980 p 160 168 morgan 9 j m rinvolucre cross level vocabulary y activities for the efl classroom 1986 young r e e a rhetoric discovery y and change g new york hart court 1970 151